

провадженні: питання співвідношення. *Криміналістика і судебна експертиза*. 2014. Вып. 59. С. 47-55.

3. Маренков А.Ю. Специальные знания при расследовании дорожно-транспортных происшествий. *Международный научный журнал «Символ науки»*. 2016. № 2-3(14). С. 127-128.

УДК 343.132(043.2)

Дьякова Ю.В., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Літвінова І.Ф., к.ю.н., доцент

ОСВІДУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ГАРАНТІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ОСОБИ

Однією із засад кримінального провадження, які містяться в ст. 2 КПК України, є охорона прав, свобод та інтересів учасників кримінального провадження [1]. Ця норма прямо співвідноситься зі ст. 3 Конституції України, відповідно до якої людина, її честь та гідність, недоторканність та безпека визнаються найвищою соціальною цінністю в Україні. Забезпечення та захист прав людини є одним із головних завдань держави, що визначає зміст та спрямованість її діяльності.

Однією із найбільш дискусійних до обговорюваних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на інформації про кримінальне правопорушення є освідування особи. Деякі науковці розглядають освідування як окремий вид слідчого огляду, що виокремлюється в самостійну слідчу (розшукову) дію, яка характеризується специфічним об'єктом обстеження – тілом живої людини. Порядок та умови проведення освідування зазначені в ст. 241 КПК України.

У чинному КПК України передбачено, що безпосередньою метою освідування є пошук не лише особливих прикмет у підозрюваного, свідка чи потерпілого, а й виявлення на їхньому тілі слідів вчинення кримінального правопорушення. Завдання освідування полягає у виконанні комплексу процесуальних дій, передбачених процесуальним законодавством, спрямованих на пошук особливих прикмет або слідів вчинення кримінального правопорушення [2].

Підставою для проведення освідування є постанова прокурора, яку він може винести особисто або за клопотанням слідчого. Цим створюються додаткові гарантії захисту особи, забезпечується її недоторканність. Фактичною підставою для прийняття рішення про

проведення освідчення є відомості, інформація достатні для імовірного висновку про те, що на тілі особи можуть бути сліди злочину або особливі прикмети.

Аналізуючи ст. 241 КПК України, можна зазначити деякі гарантії прав особи під час проведення освідчення:

1) наявність двох обов'язкових підстав: фактичної та юридичної;

2) освідчення, яке супроводжується оголенням освідчуваної особи, здійснюється особами тієї ж статі (може проводитися особою іншої статі лише у випадках, коли ця особа лікар або коли освідчувана особа не заперечує);

3) встановлення заборони щодо присутності слідчого, прокурора при освідченні особи іншої статі, коли це пов'язано з необхідністю оголювати особу, яка підлягає освідченню;

4) освідчення проводиться добровільно і лише в разі відмови особи, його можуть проводити примусово;

5) заборона на вчинення дій, які можуть завдати шкоди здоров'ю освідчуваної особи або принизити її честь та гідність;

6) хід і результати освідчення обов'язково фіксуються в протоколі, що складається слідчим, прокурором із дотриманням вимог статей 104, 105, 106 КПК України. Особі, освідчення якої проводилося примусово, надається копія протоколу освідчення [3].

Зазначені гарантії забезпечують реалізацію прав освідчуваної особи на повагу до її честі та гідності, права на тілесну недоторканність, а також запобігають вчиненню дій, які можуть зашкодити її життю й здоров'ю.

Але слід звернути увагу і на недоліки та суперечності ст. 241 КПК України.

Положення про те, що спочатку особі пропонується пройти освідчення добровільно і лише у разі її відмови освідчення проводять примусово є юридичною фікцією. Відсутність згоди освідчуваної особи взагалі не перешкоджає проведенню слідчим, прокурором освідчення. Законодавцем ніби створюється ілюзія вибору особи погоджуватися чи ні, але ж, насправді, даного вибору немає. Разом із тим, ця норма все ж відіграє роль певного «запобіжника», який не дозволяє слідчому, прокурору застосовувати примус відразу. Але ж ця гарантія все одно залишається сумнівною, оскільки говорити про належний захист прав та свобод особи дуже важко.

Ще одне сумнівна гарантія, пов'язана з примусом. Вона полягає у тому, що копія протоколу надається особі лише у випадку примусового освідчення. Тобто виходить, що для особи, яка добровільно погодилася, цей документ не треба, а для того, щоб

його отримати, треба навмисно відмовитися? Це положення залишається незрозумілим для багатьох науковців.

Багато науковців, у тому числі Лук'янчиков Є.Д. пропонують свої корективи до КПК України, які стосуються саме цього положення. Головні пропозиції полягають у наданні копії протоколу освідчування всім особам, а не лише тим, хто відмовився [4]. Вважаємо цю позицію правильною, вона зможе допомогти реалізовувати права та свободи осіб більш належним чином без жодних обмежень.

Аналізуючи чинний КПК України, слід дійти висновку, що в кримінальному процесі міститься низка гарантій захисту прав, свобод та законних інтересів особи. Ці гарантії забезпечують повагу до людської честі та гідності, недоторканності та захисту її життя та здоров'я. Водночас, у чинному КПК України містяться певні недоліки та колізії, які ставлять під сумнів можливість дійсного захисту прав, свобод та законних інтересів особи. Ці суперечності обумовлюють необхідність удосконалення кримінального процесуального законодавства у частині проведення освідчування особи.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

2. Ряшко О.В., Демків М.О., Корпан І.М. Освідчування в кримінальному провадженні: сутність і межу процесуального примусу. *Право і суспільство*. 2019. С. 159-164.

3. Кучинська О.П., Щиголь О.В. Гарантії прав особи при проведенні освідчування: сучасний стан, актуальні проблеми та шляхи їх вирішення. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. С. 54-62.

4. Лук'янчиков Є.Д. Захист прав особи в процесі освідчування: тези VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, у рамках відзначення Всеукраїнського тижня права, присвяченого річниці проголошення Загальної декларації прав людини та Дню прав людини. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 143-145.

УДК 358.4:343.326(043.2)

Змієвська А.С., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Лихова С.Я., д.ю.н., професор

ПОВІТРЯНИЙ ТЕРОРИЗМ

Із невпинним розвитком суспільства все більшою загрозою людству стають терористичні акти. В наш час як один із видів